

борона агресивного застосування сили, геноциду, работоргівлі, піратства, расової дискримінації та катувань. Такий їх перелік визнається багатьма авторитетними вченими. Імперативність заборони будь-яких форм расової дискримінації підтверджено у регіональних судах з прав людини. Так, Міжамериканський суд з прав людини заявив: «Суд має визначити, чи є [принцип рівності і недискримінації] принципом *jus cogens*. <... > На сьогодні, жодний правовий акт, який суперечить цьому фундаментальному принципу, не є дійсним; дискримінаційне поводження з будь-якою людиною через її стать, расу, колір шкіри, мову, релігію або віру, політичні чи інші переконання, національне, етнічне або соціальне походження, громадянство, вік, економічне становище, майновий або сімейний стан, народження чи іншу ознаку є неприйнятним. Цей принцип (рівності й недискримінації) є частиною загального міжнародного права. В існуючій стадії розвитку міжнародного права він набув статусу *jus cogens*».

Питання домінанти суверенітету держави від безперечного трансформуються у дискусійне, якщо контрчинником постають фундаментальні людські цінності. Характерною рисою сучасного міжнародного правопорядку є збільшення ролі імперативних елементів у механізмі міжнародно-правового регулювання, що вказує на тенденцію "імперативізації" міжнародного права у цілому. Тенденцію до імперативізації переконливо демонструють, з одного боку, юрисдикційні складові цього процесу – встановлення і особливості здійснення міжнародної юрисдикції, поряд із розширенням сфери охоплення універсальної юрисдикції держав, з іншого – матеріально – правові (розвиток концепції норм *jus cogens* і розширення переліку діянь, заборона яких має імперативний характер). Для світової спільноти боротьба з расовою дискримінацією стала етичним та правовим імперативом.

Д. А. Кобильнік,

доцент кафедри фінансового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

РЕГУЛЯТИВНА ФУНКЦІЯ ФІНАНСОВОГО ПРАВА: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Ефективність фінансово-правового регулювання, і як наслідок результативне здійснення фінансової діяльності державними органами і органами місцевого самоврядування багато в чому залежить від розкриття сутності фінансового права у функціональному аспекті. У системі функцій фінансового права вчені традиційно виокремлюють регулятивну функцію. Такий підхід є цілком законо-

мірним, адже «чи виражається фінансове право у формі нормативних або фінансово-планових актів, реалізується в абсолютних або відносних правовідносинах, чи прагне до визначення правового статусу учасників фінансових відносин – у всіх цих формах виявляється його основне соціальне призначення – упорядковувати суспільні відносини у сфері публічних фінансів. Характерні риси цієї функції полягають, перш за все, у встановленні позитивних правил поведінки, організації суспільних відносин, координації соціальних взаємозв'язків у процесі перерозподілу суспільного багатства».

Необхідно враховувати, що реалізація регулятивної функції фінансового права передбачає виокремлення при її розгляді двох аспектів: статичного (встановлення правових норм) і динамічного (реалізація правових норм). Розмежування між ними, за справедливими міркуваннями вчених, обумовлено проявом двох закономірностей розвитку права. З цих позицій регулятивно-статична функція фінансового права проявляється у здатності фінансового права відображати сутнісні властивості фінансових відносин і організувати суспільні відносини в конкретний період, що виражається у змісті фінансово-правових норм. Регулятивно-динамічна функція фінансового права забезпечує можливість прогнозування необхідності фінансово-правового впливу на суспільні відносини, їх перетворення за допомогою публічної фінансової діяльності з метою забезпечення публічного інтересу, пошук найбільш ефективних засобів правового впливу на основі моніторингу фінансового законодавства та його впливу на суспільні відносини. Іншими словами йдеться як про встановлення норм права, так і про спосіб виявлення активності права. У той же час, за справедливими словами вчених, встановлення норми права – це первісний найважливіший різновид вияву сутності права як регулятора суспільних відносин, тобто перший спосіб виявлення активності права. Встановлення норми права – це визначення її змісту, визначення реального, адекватного суспільним відносинам змісту норм права як запоруки життєздатності права. При цьому ефективна реалізація розглядуваної функції можлива за умови логічного, несуперечливого формулювання приписів фінансово-правових норм, що забезпечить їх ефективне їх виконання. Отже головне – це чітко і ясно викласти зміст фінансово-правової норми. Однак, чи можна сьогодні норми фінансового права вважати такими, у яких зміст встановлено чітко, ясно і достеменно. На наш погляд, сьогодні цієї вимоги не завжди дотримуються.

▪ Для підтвердження нашої позиції можна навести такий приклад. Так, після створення Міністерства доходів і зборів України протягом майже року існувала термінологічна невизначеність стосовно того, які органи віднесено до контролюючих у сфері оподаткування: у ст. 19-1, 20, 41 та інших Податкового кодексу України йшлося про органи державної податкової служби, у ст. 341 кодексу – податкові органи, однак відповідно до Указу Президента Украї-

ни від 24 грудня 2012 року № 726/2012 «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» відбулася реорганізація Державної митної служби України та Державної податкової служби України і саме на Міністерство доходів і зборів України покладено функції і повноваження Державної податкової служби та Державної митної служби, що припиняються. Отже, фактично органи державної податкової служби, як і податкові органи ліквідовано. Однак, проводячи адміністративну реформу, нормодавці не одразу досягли узгодженості у використанні термінології для позначення тих органів, що мають контролювати сплату податків і зборів. У цьому контексті справедливою є теза, що, «перш ніж сформувати Міністерство доходів і зборів, потрібно було спочатку внести відповідні зміни до Податкового та Митного кодексів ... Одним указом неможливо повноцінно сформувати діяльність структури, яка об'єднуватиме функції митниці та податкової». Як вбачається, такі міркування необхідно підтримати. Дійсно, проводячи певні реформування необхідно узгоджувати норми, що містяться у різних нормативно-правових актах, тим більше таких, що мають різну юридичну силу. Йдеться про положення, що містяться у Податковому та Митному кодексах України й в указі Президента України від 18 березня 2013 року № 141/ 2013, яким затверджено Положення про Міністерство доходів і зборів України, та їх співвідношення. Показово, що лише із прийняттям 4 липня 2013 року Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» цю проблему було вирішено.

Характерно, що майже така сама проблема існувала майже рік до прийняття указу Президента України від 18 березня 2013 року № 141/ 2013, оскільки правовий статус податкових органів визначався одночасно і законом України «Про державну податкову службу України» і Указом Президента від 12 травня 2011 р. № 584, яким було затверджено Положення про Державну податкову службу України. При цьому норми названих нормативно-правових актів не узгоджувалися між собою (йшлося про дещо різні завдання, функції і повноваження податкових органів).

На наш погляд, за такого підходу не дотримується принцип верховенства права, який закріплено у ст. 8 Конституції України. «Принцип верховенства права є одним із провідних елементів загальних засад конституційного ладу будь-якої сучасної демократичної, правової держави. Він становить собою похідну всіх загальних засад права. Як ціннісний сплав ідей справедливості, рівності, свободи і гуманізму, верховенство права формує відповідний образ правової системи і визначає ті умови, що дозволяють перетворити цей образ на реальність. Відданість принципу верховенства права – загальноприйнята в усьому світі міра легітимності уряду». Отже, будь-яке реформування має відбуватися із урахуванням того, що кожен державний орган зобов'язаний розробляти свої розпоря-

дження відповідно до вже виданих вищестоящими органами правових актів. Однак, як ми продемонстрували, на практиці такого співвідношення не завжди дотримуються. Тому про належну реалізацію фінансовим правом регулятивної статичної функції говорити передчасно.

Таким чином наведене яскраво засвідчує існування проблем, що лежать у площині реалізації регулятивної функції фінансового права, а також вказує на необхідність узгодження, кореляції певних нормативно-правових актів, що стосуються визначення системи і правового статусу органів, які здійснюють публічну фінансову діяльність. Успішну публічну фінансову діяльність в державі, спрямовану на забезпечення реалізації її завдань та функцій, її економічне зростання, можливо проводити тільки за умови створення злагодженої системи нормативно-правових актів, що є її підґрунтям.

М. І. Колос,
суддя Конституційного Суду України, кандидат юридичних наук, доцент

ДИСЕРТАЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ: ТИПОЛОГІЯ ПРОБЛЕМ ЯКОСТІ

1. Наукові дослідження, особливо ті, що спрямовані на виконання певних державних програм, мають відповідати високому рівню якості, який забезпечується об'єктивністю, повнотою, достовірністю та новизною отриманих результатів. Беручи до уваги те, що значна частина перспективних наукових досліджень у правовій сфері здійснюється у формі дисертаційних пошуків, ми поставили за мету узагальнити недоліки, які були виявлені в цих роботах протягом певного періоду (2001–2009), щоб синтезувати основні. Вважаємо, що такі дані сприятимуть підвищенню якості майбутніх дисертаційних досліджень, зокрема й у галузі кримінального права.

2. Предметом нашого вивчення стали 160 постанов президії колишньої Вищої атестаційної комісії, якими було відмовлено у видачі дипломів кандидата і доктора наук особам, що захистили кандидатські й докторські дисертації. В ході дослідження ми виявили значну кількість помилок і порушень вимог законів і підзаконних нормативно-правових актів, що регулювали науково-дослідний та атестаційний процеси в Україні. Окремі з цих актів продовжують діяти понині. Виявлені помилки та порушення ми класифікували за об'єктивними ознаками та поділили на декілька груп.

До найбільш численної першої групи належать недоліки методологічного характеру, зокрема: *а) неправильне обґрунтування теми дослідження і форму-*